

др Владимир ЧОЛОВИЋ
научни саветник, Институт за упоредно право, Београд

СОПСТВЕНА (КЕПТИВ) ОСИГУРАВАЈУЋА ДРУШТВА

Резиме

Када привредни субјекти не преноси ризик на осигуравача, већ се од њега штићени сојственим средствима, тада говоримо о самоосигурању. Самоосигурање се примењује од стране већих привредних субјеката који стварају посебне фондове из којих ће плаћати евентуалне штете. Са друге стране, кейтив друштва се оснивају ради осигурања ризика сојствених оснивача, као и ризика њихових клијената, а оснивачи могу бити компаније које се баве различитим делатностима. Кейтив друштва стварају у алтернативне облике осигурања. Оснивање кейтив друштва зависи од власничке структуре и функционисања компаније – оснивача. Кейтив друштво ће зависити од потреба и финансијске моћи оснивача. Највише кейтив друштва је основано на Бермудским острвима, затим, на Кајманским острвима, Вермонтију, на Бриџанским девиџанским острвима, Гернсију, на Барбадосу, у Луксембургу, на Карибима и Хавајима. У Србији је Законом о осигурању имовине и лица из 1996. године била предвиђена могућност оснивања кейтив друштва. Данас та могућност није предвиђена. Поставља се питање да ли је довољно, само, законски реулисати могућност оснивања ове врсте друштва или је неопходно створити одговарајуће услове, везане, пре свега, за одговарајуће финансијске пројекте.

Кључне речи: кейтив осигуравајуће друштво, самоосигурање, ризик, премија осигурања, матично друштво, Бермудска острва.

I Управљање ризиком у оквиру правног лица

Ризик је стање неизвесности и представља будући догађај, чијим остварењем може настати штета или корист.¹ Чињеница је да не можемо ризик и управљање њиме на исти начин посматрати и на исти начин дефинисати, ако са једне стране говоримо о осигуравачима, а са друге стране о привредним субјектима, односно, правним лицима било ког облика. Да би се у једном правном лицу² заштитили од ризика, први корак је његово утврђивање, као и дефинисање потенцијалних штета. Учесталост штета је очекивани број негативних економских догађаја који ће се десити у одређеном временском периоду, док се величина штета односи на очекивану размену штете.³ Процена ризика је од значаја и приликом избора одговарајуће методе за заштиту од ризика. Приликом процене ризика, треба имати у виду, да величина ризика има већи значај од учесталости штета. У групу ризика који не могу да се пренесу на осигуравајућа друштва спадају ризици који нису обухваћени ниједном врстом осигурања.⁴

Основна три метода управљања ризиком у оквиру компаније су: метод контроле штета, метод финансирања штета и метод интерне редукације ризика.⁵ Метод контроле штета обухвата активности у циљу смањења учесталости и величине очекиваних штета. Код метода финансирања штета је основни начин заштите од ризика формирање фондова из којих ће се надокнадити настале штете. Код овог метода разликујемо три приступа: самопридржај, неосигуравајући трансфер ризика и осигурање. Самопридржај представља случај, у коме предузеће задржава обавезу да, само, сноси одређене ризике. Појам трансфера ризика обухвата технике, којима се ризик, заједно са свим његовим финансијским последицама, преноси на друго правно или физичко лице. Менаџери (који се у овом случају називају и ризико менаџери) користе разне врсте уговора, да би одговорност за одређени ризик, којем је предузеће изложено, пребацили на другу уговорну страну.⁶ Ме-

1 П. Шулејић, *Право осигурања*, Београд, 2005, стр. 83.

2 Користићемо термине „правно лице“, „компанија“, „привредни субјект“, имајући у виду да се наведено односи, практично, на различите облике друштава која обављају неку делатност.

3 С. Ивановић, „Управљање ризиком и осигурање“, *Индустрија*, бр. 1–2/2003, стр. 71.

4 Н. Миликић, *Управљање ризиком и процене максималној самопридржаја*, специјалистички рад, Економски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2005, стр. 10–11.

5 С. Ивановић, *нав. чланак*, стр. 72.

6 С. Ивановић, *нав. чланак*, стр. 73–74.

тодом интерне редукције ризика може да се смањи изложеност ризику преко диверсификације и инвестирања у информације. Производни програм диверсификованог предузећа обухвата производе који се по технолошкој основи, тржишној намени и начину продаје међусобно значајно разликују, па тиме смањују ризик који произилази из честих промена у тржишним, техничким и друштвеним факторима.⁷

Нас ће, у овом раду, највише интересовати финансирање штета и финансирање ризика, односно, ситуације када једно правно лице ствара фондове из којих се врши накнада штете или се врше различита давања како би се спречио настанак штете. Један од начина таквог финансирања је самоосигурање, а други оснивање сопствених осигуравајућих друштава (кептив друштва).

II Самоосигурање

Кад привредни субјект не преноси ризик на осигуравача, већ се од њега штити сопственим средствима, тада говоримо о самоосигурању. Самоосигурање се примењује од стране већих привредних субјеката који стварају посебне фондове из којих ће плаћати евентуалне штете. Практично, можемо поставити питање да ли самоосигурање представља врсту осигурања.⁸ Самоосигурање је, ипак, могуће само за ограничен број ризика који имају следеће карактеристике: 1) штета која прети из ризика који се „покрива“ самоосигурањем је релативно мала; 2) велика могућност предвидљивости настанка штете; и 3) временска подударност између наступања ризика (настанка штете) и расположивости средстава којима се они „покривају“. Самоосигурање има своје предности и недостатке. Предности се састоје у томе што није потребно, унапред, плаћати или чувати новац, што значи да целокупан износ остаје на располагању привредном субјекту, све док не настане потреба за плаћањем штете. Затим, штета се плаћа у чистом износу, односно не плаћају се трошкови осигуравача и штета се плаћа из фондова привредних субјеката. Недостаци се огледају у томе што је тешко предвидети промену ризика, што значи да може доћи до изненадног настанка штете. Исто тако, самоосигурањем се не подстиче спречавање и смањење штета, а, такође, сваки део привредног субјекта сам сноси своје штете.⁹

Оно што самоосигурање разликује од „класичног“ осигурања, јесте да се њиме не могу „покрити“ сви ризици. Оно се односи на ризике

7 С. Ивановић, *нав. чланак*, стр. 77.

8 Н. Жарковић, *Економика осигурања*, Београд, 2008, стр. 69.

9 Н. Жарковић, *нав. дело*, стр. 70.

из којих не може настати велика штета, а која се, ипак, могу предвидети. Иако постоји доста сличности између самоосигурања и осигурања које обављају кептив друштва, никако не можемо рећи да се кептив друштва баве самоосигурањем.

III Управљање ризиком преко сопствених (кептив – *captive*) осигуравајућих друштава

Напред смо, детаљније, говорили о контроли ризика у оквиру правног лица. Методе које смо поменули се односе на предвиђање ризика, управљање њиме, као и његово финансирање. Но, ако ризик посматрамо као свакодневну појаву, у оквиру једног правног лица, морамо једноставније да дефинишемо његову егзистенцију, као и заштиту од њега. Наиме, једно правно лице, пре свега, стално мора да контролише ризик, а што обухвата избегавање, превенцију и финансирање ризика, као и задржавање ризика. Исто тако, то правно лице, у многим случајевима, мора да врши трансфер ризика у осигурање.¹⁰ Без одговарајућег осигурања, не би могли да функционишу ти субјекти, које врше заштиту пословања. Та заштита обухвата заштиту запослених, заштиту од одговорности према трећим лицима, заштиту имовине, као и заштиту од прекида рада.

Нас, сада, пре свега, интересује задржавање ризика. Задржавање ризика као алтернатива и допуна осигурању значи да привредни субјект има намеру да последице настанка одређених штетних догађаја покрије сопственим финансијским средствима, а оно може бити пасивно или активно. Пасивно задржавање ризика јавља се као последица неадекватног идентификовања ризика којима је привредни субјект изложен, а активно задржавање ризика значи да је појединац свестан ризика и промишљено планира да задржи цео ризик или један његов део. Активно задржавање ризика карактерише или уштеда новца или случај, када је осигурање недоступно или немогуће. Управо када говоримо о сопственим осигуравајућим друштвима, говоримо о активном задржавању ризика.¹¹ Сопствена осигуравајућа друштва или кептив друштва оснивају правна лица која, у односу на њих, представљају матична друштва или друштва родитеље. Она нису самостална у избору осигураника. Кептив друштва могу да се баве, искључиво, осигурањем имовине свог оснивача, матичног друштва, а могу да се баве и осигурањима са тржишта и тада се ради о отвореним тржишним сопственим друшт-

10 В. Његомир, „Управљање ризиком: сопствена осигуравајућа друштва (кептиви), као алтернатива осигурању“, *Финансије*, бр. 1–6/2010, стр. 299.

11 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 300.

вима. Исто тако, кептив друштва се могу налазити и у својини више различитих субјеката комплементарног профила ризика, као што су асоцијација брокера, пул, конзорцијум грађевинара, итд., а и тада се она баве осигурањем за рачун својих оснивача или спонзора.

Кептив друштва су нарочито обележила период од последњих неколико година, а оснивана су, најчешће, од стране великих националних и мултинационалних компанија у англосаксонским земљама. Кептив друштва се оснивају ради осигурања ризика сопствених оснивача, као и ризика њихових клијената, а оснивачи могу бити компаније које се баве различитим делатностима.¹² Кептив друштва спадају у алтернативне облике осигурања. Реч „*captive*“ (кептив) значи „затворен“, а кептив друштва, по правилу, нису самостална у свом пословању. Прва кептив друштва бележимо још у XVIII и XIX веку, а двадесетих и тридесетих година двадесетог века сопствена осигуравајућа друштва оснивају компаније као што су *Lufthansa* и *BP*. Но, оснивање кептив друштва у САД, у првој половини и на почетку друге половине двадесетог века било је скупо, обзиром да су се захтевали исти услови као и за оснивање „класичног“ осигуравајућег друштва, па се, зато, велики број ових друштава оснива на Бермудским острвима. Данас послује преко 5.000 кептив друштава, који су остварили премију вредну преко 55 милијарди долара.¹³

1. Основне карактеристике кептив друштва

Основна карактеристика кептив друштва је да је оно „затворен“ тип друштва. Кептив представља једну врсту сигурности за компанију, која преко њега чува своја средства. Два главна покретача за оснивање кептив друштва су управљање ризиком и ризик финансирања. Кептив друштво помаже матичном друштву да лакше управља целокупним пословањем. Такође, компанија, која је основала кептив друштво, лакше и брже може да реагује на промене на тржишту осигурања, као и да лакше идентификује начин за процену појединих ризика.¹⁴

Кептив друштва се, углавном, оснивају ван земље седишта њиховог оснивача, како би се постигао погодан режим пореских и других финансијских оптерећења који постоји у земљи оснивања (регистрације).¹⁵

12 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 301.

13 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 302–303.

14 S. Hall, „Recent Developments in the Captive Insurance Industry“, http://www.naic.org/cipr_newsletter_archive/vol2_captive.htm (приступ: 18.3.2013).

15 П. Шулерић, *нав. дело*, стр. 131, фус. 288.

Кептив друштва задржавају одређени део укупног ризика, а остатак преносе на реосигуравајуће друштво. Приликом задржавања ризика у оквиру кептива потребно је водити рачуна да задржани ризици буду сразмерни способности привредног субјекта за прихватањем ризика у смислу расположиве премије и капитала кептива.¹⁶ Овде је кључна процена стручњака, а што се не односи само на актуаре.

Кључни разлози за формирање кептива су тешкоће у обезбеђењу осигуравајућег покрића, уштеде у трошковима, лакши приступ реосигуравачима, унапређено управљање ризиком и креирање профитног центра, јер кептив постаје и извор прихода, како по основу позитивних резултата у погледу изостанка штета, тако и у погледу остварења инвестиционих приноса.¹⁷ Међутим, постоје и одређени недостаци. Наиме, потребно је претходно испуњење одређених економских услова за оснивање и успешно пословање кептива, прилагођавање условима и захтевима локалног законодавства и усклађивање са захтевима локалног тржишта осигурања, то јест, постизање конкурентности на том тржишту.¹⁸

2. Врсте кептива

Оснивање кептив друштва зависи од власничке структуре и начина функционисања привредног субјекта – оснивача. Практично, кептив друштво ће зависити од потреба и финансијске моћи оснивача. Тако, разликујемо: 1) *Кейтив друштва која су основана од створене једне компаније*. Ови кептиви се називају још и чисти кептиви, јер су у својој основној форми кептиви и настали као осигуравајућа друштва својих оснивача, у чијем су потпуном власништву. Код ових облика кептив друштва, све је подређено појединачним интересима компаније оснивача;¹⁹ 2) *Груписни кейтиви*, који се, још, називају и хомогени кептиви. За ову врсту кептива карактеристично је да су у власништву групе компанија;²⁰ 3) *Кейтиви асоцијација или хетерогени кейтиви* – слични су групним кептивима са основном разликом да су њихови власници компаније сличне величине, али из различитих сектора који своја средства удружују зарад формирања кептива који ће пружати услуге покрића ризика слично као комерцијални осигуравач;²¹ 4) *Rent-a-captive*.

16 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 307.

17 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 308.

18 Ј. Кочовић, П. Шулејић, *Осигурање*, Београд, 2002, стр. 118.

19 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 303.

20 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 304–305.

21 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 305.

Ови кептиви су намењени мањим привредним субјектима који немају довољно финансијских средстава да поседују кептиве у сопственом власништву, па ова кептив друштва изнајмљују „кептив“ капацитете за одређени износ накнаде. На тај начин им је омогућено да користе предности кептива, а да при томе не морају да улажу знатнија финансијска средства. Ова врста кептива је спонзорисана од стране брокера, осигуравача и реосигуравача чији је примарни циљ да изнајмљују део свог капитала за одређену накнаду;²² 5) *Кептиви издвојених или заштићених хелија*. Они пружају корисницима њихових услуга бројне користи карактеристичне за кептиве, али по знатно нижим почетним трошковима. Настали су као резултат потребе да се изолују одређени непожељни ризици који су морали бити укључени у кептив из политичких разлога. Основна суштина је да базично функционишу као *rent a captive* друштва уз постојање више индивидуалних „хелија“ у оквиру једног кептив друштва чије су имовина и обавезе правно изоловане, у случају великих губитака других хелија или чак и банкротства других хелија.²³

3. Услови за оснивање кептив друштва

Из дефиниције кептив друштва и његових карактеристика, видимо да није довољно, само, законски регулисати могућност оснивања ове врсте друштва. Да би једно кептив друштво могло да функционише у једној земљи, потребно је створити услове који нису везани само за рад једног осигуравајућег друштва. Ти услови су, пре свега, везани за финансије, односно везани су за порески систем једне земље. На пример, износ минималног капитала за оснивање кептив друштва на Бермудским острвима зависи од врсте кептив друштва. За „чиста“ кептив друштва одређен је минимални капитал од 120.000 америчких долара, затим за групне кептиве одређен је капитал од 250.000 долара, а за кептиве асоцијација предвиђен је оснивачки капитал од милион долара. И начин оснивања кептив друштва у овој држави је поједностављен, а цела процедура оснивања траје од три до шест недеља.²⁴ На Бермудским острвима постоји и саветодавни комитет за осигурање који је именован од стране Министарства финансија. Важно је поменути и то, да се једна од фаза оснивања кептив друштва у овој земљи, састоји и од подношења захтева Министарству финансија за изузеће од пореза на профит и приход.²⁵ Ово су само неке од карактеристика оснивања кептив друштва у овој држави.

22 *Ibid.*

23 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 306.

24 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 313.

25 *Ibid.*

Кептив друштва се, као што смо рекли, углавном, оснивају као *offshore* компаније. Тај термин се сада употребљава за све компаније које су основане у другој земљи, због пореских и других финансијских олакшица. Раније се тај термин користио за компаније које су се оснивале на острвима („пореским рајевима“), односно тај термин се користио да се каже да се нека компанија оснива „близу обале“. Облик у коме ће се основати кептив, разликује се од земље до земље. Присутни су сви облици, од акционарског друштва, преко узајамног осигурања и компанија са ограниченом одговорношћу, па до непрофитних организација.²⁶

Изложићемо и како, у општим цртама, изгледа доношење одлуке о оснивању кептив друштва, односно, шта је све потребно предузети како би једно кептив друштво почело са радом. Ради се о сложеним поступцима, тј. разликујемо неколико фаза у доношењу те одлуке. Овде не мислимо на техничко оснивање овог друштва, односно на давање дозволе за оснивање од стране надлежног органа. Представићемо пет фаза оснивања кептив друштва. Прва фаза се састоји из анализе, која се обавља пре дефинисања оцене о оправданости оснивања кептив друштва. Анализу врши кептив менаџер или кептив консултант, који треба да да одговоре на низ питања, као и да оцени искуство у оснивању кептив друштва, итд. Друга фаза је давање оцене о оправданости оснивања. Често се ова оцена изједначава са актуарском анализом, што није сасвим тачно. Наиме, ова оцена обухвата и финансијску и оперативну евалуацију не само кептив друштва, већ и матичног друштва. Након тога, у трећој фази се доноси одлука о оснивању, а у четвртој се подноси захтев за оснивање кептив друштва. Најзад, задња, пета, фаза се везује за почетак делатности осигурања.²⁷ Морамо рећи да се ове фазе у оснивању кептив друштва не разликују много од оснивања „класичних“ осигуравајућих друштава.

4. Избор домицила

Код оснивања кептива, основни проблем се састоји у избору домицила, односно земље у којој ће седиште кептива бити смештено. Када је основано кептив друштво, улагањем капитала оснивача, као што је указано, њиме се управља на сличан начин као и осигуравајућим друштвом. И у случају кептив друштва, матично друштво – оснивач ће морати да за ризике које преноси на кептив плати премију која ће бити

26 P. Theriault, „What to Consider When Establishing and Operating Captives?“, Wilimington Trust 2008, стр. 10, <http://www.captive.com/service/WilmingtonTrust/images%20and%20pdf/captive101whitepaper.pdf> (приступ: 18.3.2013).

27 P. Theriault, *ibid.*

одређена на основу спроведене актуарске анализе, процеса ревизије и регулаторног окружења.²⁸

Данас се све више јављају нови домицили међу којима посебну пажњу истраживача и јавности привлаче нове дестинације у Европи као што су Гибралтар и Малта, али и Блиски исток, односно Дубаи где постоји значајан интерес за формирањем кептив друштава од стране грађевинских компанија и компанија које припадају базичним секторима као што је енергетски сектор.²⁹ Данас је највише кептив друштава основано на Бермудским острвима, затим, на Кајманским острвима, Вермонту, на Британским девичанским острвима, Гернсију, на Барбадосу, у Луксембургу, на Карибима, Хавајима, на Куби, острву Ман, итд.³⁰

5. Пораст броја кептив друштава

Разлози за пораст броја кептив друштава у свету, налазимо у незадовољству са редовним тржиштем осигурања, као и поменути предностима кептив друштава. Но, морамо издвојити и економске разлоге за оснивање ових друштава. Они се односе на уштеду трошкова, уједначавање и усаглашавање целокупне осигуравајуће заштите, обезбеђење покрића таквих ризика које није понуђено од других осигуравача, другачије опорезивање премије осигурања, повољнији приступ реосигурању, итд.³¹

Већина великих компанија има своја кептив друштва. Неке од њих имају и више ових друштава. На пример, једно кептив друштво које осигурава општу одговорност, одговорност за заштиту животне средине, као и одговорност за ризике које носе производи, а друго кептив друштво осигурава раднике.

Поменућемо неке од великих компанија и институција и њихова кептив друштва. Универзитет у Мичигену има своје кептив друштво *Veritas Insurance Company, Johnson & Johnson – Middlesex Assurance Company, Boeing – Astro Limited, New York Times Company – Midtown Insurance Company, C B S Corporation – Central Fidelity Insurance Company, Exxon-Mobil – Ancon Insurance Company*, итд. Оно што се примећује у задње време је да и непрофитне организације оснивају своја кептив друштва.³²

Интересантно је да, у последњој деценији, осигуравајућа друштва оснивају кептив друштва, иако је правило да друштва која се не

28 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 309.

29 В. Његомир, *нав. чланак*, стр. 315.

30 Н. Жарковић, *нав. дело*, стр. 73.

31 Н. Жарковић, *нав. дело*, стр. 74.

32 Доступно на адреси: <http://www.captiveinsurancecompanies.com/> (приступ: 16.3.2013).

баве осигурањем оснивају кептив друштва. То се, нарочито, односи на осигуравајућа друштва која се баве животним осигурањем.³³

6. Разлика кептив друштва од саосигурања и узајамног осигурања

Осигурање којим се бави кептив друштво треба разликовати од саосигурања. Наиме, осигурање које пружа кептив друштво је индиректно осигурање.³⁴ Код саосигурања имамо више осигуравача који заједнички закључују уговор о осигурању и сразмерно носе ризик, односно сразмерно исплаћују суму осигурања, ако дође до настанка осигураног случаја.³⁵ Исто тако, кептив друштва треба разликовати од друштва за узајамно осигурање, иако постоје и одређене сличности код ове две врсте друштава. Сличност је у томе, што се и друштво за узајамно осигурање, као и кептив друштво, оснива, пре свега, ради задовољавања потреба његових чланова. Ту мислимо на покривање ризика, чијим испуњењем може настати штета на страни чланова друштва. Разлика је у томе, што се средства друштва за узајамно осигурање прикупљају од чланова уплатом доприноса, а не премија и она се акумулирају само за потребе накнаде штета и стварања резерви.³⁶ Осим тога, друштво за узајамно осигурање не може обављати послове реосигурања, али може закључивати уговоре о реосигурању за покриће својих осигураних ризика. Постоје и разлике које се тичу начина оснивања, структуре чланова и оснивача друштва за узајамно осигурање, као и покривања губитака код ових друштава.

IV Кептив друштво у Србији

У нашем законодавству предвиђена су само два облика осигуравајућих друштава. Али, у ранијем Закону о осигурању имовине и лица (даље: ЗОИЛ)³⁷ из 1996. године, било је регулисано сопствено друштво за осигурање, односно кептив друштво. То је био трећи облик осигуравајућег друштва који није предвиђен у садашњем законодавству. Разлог регулисања овог облика осигуравајућег друштва у поменутом За-

33 S. Hall, *ibid.*

34 Б. Матијевић, *Осигурање (менаџмент-економија-право)*, Задар, 2010, стр. 158.

35 В. Чоловић, *Осигуравајућа друштва – законодавство Србије, право ЕУ, ујоредно право*, Београд, 2010, стр. 15.

36 П. Шулетић, *нав. дело*, стр. 130.

37 Закон о осигурању имовине и лица (*Сл. лист СР*), бр. 30/96, 57/98, 53/99 и 55/99).

кону било је коришћење предности које доносе форме самоосигурања и оснивање кептив друштва, односно, сопствених осигуравајућих друштва, а које су хтели да искористе менаџери великих и сложених компанија. Поставља се питање, због чега кептив друштво није регулисано у садашњем законодавству. Највероватније, како сматрају неки аутори, због тога што тадашња регулатива, по ЗОИЛ, није била атрактивнија да би привукла стране инвеститоре, као што то није ни садашња регулатива у нашој земљи. Но, и најлибералнија нормативна решења, праћена одређеним повластицама, неће подстаћи оснивање ових осигуравајућих друштава док се не успостави дефинитивна политичка и економска стабилност земље.³⁸ Иначе, ЗОИЛ је само једном одредбом регулисао кептив друштва.³⁹ Било је предвиђено да се састав и начин рада овог друштва има уредити одлуком о оснивању друштва и статутом друштва. На органе управљања примењивале су се одредбе о акционарском друштву за осигурање.⁴⁰

У Србији није основано ниједно кептив друштво по ЗОИЛ. Чињеница је да није довољно предвидети законом овај облик друштва, као што смо рекли. Но, ако се наш законодавац одлучи за увођење овог облика осигуравајућег друштва у наш систем осигурања, тада би много више одредаба требало да буде посвећено кептив друштву. Приликом дефинисања тих одредаба требало би водити рачуна о томе шта је кептив друштво, као и на који начин ово друштво обавља делатност осигурања. Осим тога, систем осигурања код нас, још увек, функционише на нижем нивоу у односу на друге, нарочито развијене земље. Мора се рећи да код нас, иако је регулисано, није нашло своје место ни друштво за узајамно осигурање. Али, за кептив друштва морају егзистирати услови који би привукли стране компаније да их оснивају у нашој земљи. То се, пре свега, односи на трансфер средстава матичног друштва и могућности њиховог пласирања преко кептив друштва које би било основано у нашој земљи. Иначе, урађен је Нацрт новог Закона о осигурању⁴¹ који, такође, не предвиђа могућност оснивања кептив друштва.

38 Ј. Славнић, „Сопствено осигуравајуће друштво, captive“, *Правни животи*, бр. 7–8, вол. 51, 2002, стр. 91.

39 Члан 10, ст. 3 и 4 ЗОИЛ.

40 Ј. Пак, *Право осигурања*, Београд, 2011, стр. 127.

41 Нацрт закона о осигурању израдила је Радна група састављена од представника Народне банке Србије и Министарства финансија Републике Србије. Текст Нацрта је објављен 4.4.2012. на сајту Народне банке Србије, <http://www.nbs.rs/internet/cirilica/20/nacrti.html>. У тренутку писања рада није дошло до измена Нацрта.

V Закључак

Кептив друштво може да пружи значајне користи за матично друштво – оснивача. Кептив друштво може бити успешно само ако је његово оснивање добро испланирано. Функционисање овог друштва не би било могуће без пажљиво изабраног домицила, као и без квалитетног управљања. Наравно, све наведено зависи и од регулисања ове врсте друштва у државама у којима се могу оснивати.⁴²

Да би схватили због чега се компаније одлучују за оснивање кептив друштва, морамо поћи од профита, односно, од дефинисања свих могућности за његово увећање. Једна од тих могућности је и уштеда трошкова код појединих осигурања. Наиме, класична осигуравајућа друштва су веома слична банкама, кад је у питању стицање профита. Осигуравајућа друштва ће смањивати премије осигурања у зависности од ситуације на тржишту осигурања, као и од инвестирања у осигурање. Но, чињеница је да ће премија зависити и од самих осигураних случајева.

Са друге стране, у мери у којој се једно кептив друштво користи за осигурање матичног друштва – оснивача, зависиће и премија коју ће кептив друштво наплатити, а што ће зависити од актуарске процене, као и од искуства са насталим штетама у тој области. Износ премије ће мање зависити од губитака и профита на тржишту. Затим, кептив друштва могу да стварају резерве прикупљањем премија у годинама када је комерцијално осигурање јефтино, а да те резерве користи у годинама када је наведено осигурање скупо.⁴³ Када се плаћа премија осигурања комерцијалном осигуравачу, не плаћају се само стварни трошкови осигурања, већ и профит осигуравача, затим његови административни трошкови,⁴⁴ као и актуарски и други трошкови. Опет напомињемо да се не могу сви ризици осигурати преко кептив друштва. А који ће се ризици осигурати, зависи од бонитета самог матичног друштва, као и од облика кептив друштва.

Видели смо да је ЗОИЛ предвиђао могућност оснивања ових друштва. Питање је због чега је законодавац тада предвидео оснивање кептив осигуравајућих друштва, имајући у виду да су она морала да испуне све услове предвиђене и за акционарска друштва за осигурање. ЗОИЛ није правио разлику између више могућих облика кептив друштва.

Да ли би могло да се очекује од законодавца да у неким будућим изменама и допунама законодавства које регулише осигурање предвиди могућност оснивања кептив друштва? Тешко је то очекивати, ако

42 P. Theriault, *ibid.*

43 J. Adkisson, *Adkisson's Captive Insurance Companies*, Lincoln, 2006, стр. 2–3.

44 J. Adkisson, *нав. дело*, стр. 3.

имамо у виду статус наше земље према ЕУ, као и примене одредаба Директиве ЕУ бр. 2009/138/ЕС⁴⁵ (пројекта „Солвентност II“), чији је циљ увођење свеобухватног управљања ризиком у циљу заштите осигураника. Овај пројекат дефинише своја три стуба на којима почива. Наиме, трећи стуб пројекта нас највише интересује, обзиром да је пројекат „Солвентност II“ осмишљен са намером да се повећа транспарентност и доступност информација свим тржишним учесницима, односно, у циљу учвршћивања механизма тржишта. Овим стубом је предвиђено увођење нових рачуноводствених стандарда заснованих на тзв. фер вредности, подржаних тржишно оријентисаним проценама капитала, чиме ће се стећи потпунија слика о стању солвентности осигураваача, а тиме и побољшати заштита, како осигураника, тако и акционара. Трећи стуб ће уређивати, пре свега, подношење извештаја, односно, све оно што је повезано са прегледношћу пословања осигуравајућег друштва.⁴⁶ Управо ће овакво уређење подношења извештаја утицати на избор домицила, приликом оснивања кептив друштва, односно, домицил ће се селити ван ЕУ. Међутим, чињеница је да су кептив друштва неопходна у савладавању ризика, односно, да су алтернатива класичном осигурању. Због тога би требало дефинисати моделе ове врсте осигурања, односно, ове врсте друштва које би биле у складу са наведеним пројектом. То би, наравно, довело до ограничених могућности кептив друштва, односно, оно неће моћи да испуни функцију коју би његови оснивачи очекивали.

Vladimir ČOLOVIĆ, PhD

Principal Research Fellow, Institute of Comparative Law, Belgrade

CAPTIVE INSURANCE COMPANIES

Summary

When one company does not transfer risk to the insurer, but retains the risk and is financed by its own funds, then we talk about self-insurance. Self-insurance is used by large businesses that create special funds that will pay for any

45 Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), OJ L 335/1, 17.12.2009.

46 Л. Јауковић, В. Кашћелан, *Нова регулатива солвентности осигуравајућих компанија у ЕУ – пројекат Солвентности II*, 2007, стр. 82, <http://www.mnje.com> (приступ: 19.3.2013).

damages. Captive insurance companies are established to ensure the founder's own risk, and the risk of their clients, and the founders can be the companies which may be engaged in different activities. Captive insurance fall into alternative forms of insurance. Establishment of the captive insurance company depends on the ownership structure and functioning of the company – the founders. Captive insurance company will depend on the needs and financial strength of the founder. Most captive insurance companies founded on Bermuda, then, on the Cayman Islands, in Vermont, on the British Virgin Islands, on Guernsey, on Barbados, in Luxembourg, on the Caribbean and on Hawaii. In Serbia, the Act on Insurance of Property and Persons from 1996 regulated the establishment of captive insurance companies. Today, that is not provided. In this paper, the author raises the question whether it is enough, just to provide legal definition of the possibility of establishing this kind of company or is it necessary to create the appropriate conditions, relating primarily to the appropriate financial regulations.

Key words: *captive insurance company, self-insurance, risk, premium of insurance, parent company, Bermuda.*